

Korte mededelingen

Teucrium scordium in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Onder de naam *Nepeta cataria* werd in 1856 door F. A. Hartsen aan de „Waterleiding bij Leiduin” een exemplaar van *Teucrium* verzameld, dat aanvankelijk werd gedetermineerd als *T. chamaedrys* (VAN OOSTSTROOM in Gorteria 4, 1968, p. 44). Toen ik onlangs het materiaal van deze soort nog eens doornam, viel het mij op dat dit exemplaar veel sterker behaard was dan alle overige *T. chamaedrys*-exemplaren en dat de bladen zittend waren (bij *T. chamaedrys* gesteed). Een nieuwe determinatie wees dan ook al spoedig uit, dat dit exemplaar niet tot *T. chamaedrys*, doch tot *T. scordium* behoort! De oude opgave van *T. chamaedrys* in de A. W.-duinen komt dus te vervallen; niet de vondst van 1954.

Uit het gebied van de A.W.-duinen was *T. scordium* reeds bekend van „vochtige duinvalleien omtrent de Sillik”, waar hij omstreeks 1780 is verzameld door D. van Royen. Behalve deze vindplaats in M3.68 kan op het onlangs door QUENÉ – BOTERENBROOD & MENNEMA in Zeldzame Nederlandse plantesoorten in Zuid-Holland (1974, p. 70) gepubliceerde kaartje nu ook een stip worden geplaatst in M3.48. Dit brengt het totale aantal uurhokken op 9, waarvan er één, nl. op Voorne, nog recent is.

Leiden

F. ADEMA

Phyllitis scolopendrium op Voorne. De tongvaren (*Phyllitis scolopendrium*) vertoont zich telkens weer op nieuwe groeiplaatsen op het eiland Voorne. De heer R. J. B. M. Willems van de Stichting Het Zuidhollands landschap liet mij twee exemplaren zien op een muurtje in de polder tussen Hellevoetsluis en Oudenhorn, n.b. op een zuidmuur, maar dicht bij de oppervlakte van het slootwater. Met een strenge winter zullen deze planten wel verdwijnen. Maar ook bij het Breede Water zijn er twee plekken bijgekomen, een vondst van 1 exemplaar door de heer J. de Ligt en een door mij gevonden groeiplaats van niet minder dan 12, mogelijk met meer exemplaren. Ik heb dit laatste niet geheel kunnen nagaan, want dan had ik de oude vegetatie moeten oplichten en dit zou funest geweest kunnen zijn met het oog op de konijnen, die daar nu zeer talrijk zijn en die het vernielen van enkele andere planten al op hun geweten hebben. Ze vreten en vernielen de bladen, maar laten de planten overigens wel ongemoeid. Zelfs de giftige, maar massaal voorkomende *Dryopteris filix-mas* wordt vernield, alsmede het enige exemplaar van *Polystichum aculeatum*, ondanks de bescherming met een gaasje.

Rockanje

C. SIPKES